

ПРІОРИТЕТНІ СКЛАДНИКИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

PRIORITY COMPONENTS OF THE DEVELOPMENT OF DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS IN HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS

У статті розглянуто теоретичне обґрунтування проблеми підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності. Розглянуто актуальні завдання професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах. З'ясовано, що пріоритетними завданнями реформи вітчизняної освіти є її цифровізація в контексті інформатизації суспільства й впровадження цифрових трендів, цифрових технологій і технологій штучного інтелекту в освітню галузь. Теоретично обґрунтовано проблематику системи підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах і розвитку їхньої цифрової компетентності. Уточнено, що розвиток цифрової компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах спрямований на володіння інформаційно-цифровими технологіями, формування вмінь і навичок роботи із цифровими засобами й програмними продуктами, вдосконалення творчого інтересу зі зростанням наукового рівня знань, формування навичок цифрової компетентності й інтеграцію їх в освітню та науково-дослідну діяльність. З'ясовано, що розвиток цифрової компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах сприятливий з упровадженням комп'ютерної та цифрової техніки, використанням цифрових технологій, активізацією цифрових трендів у навчально-пізнавальний процес та освітню діяльність майбутнього фахівця з метою поглиблення професійних знань і вмінь, вдосконалення професійної майстерності, зростання особистісного розвитку й професійної кваліфікації. Відповідно до результатів теоретичного аналізу наукових праць і з урахуванням досягнень педагогічної науки й практики з'ясовано складові частини розвитку цифрової компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах. Подальшого напрацювання потребує розроблення компетентнісних завдань як засобу формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Ключові слова: вища військова освіта, система підготовки майбутніх офіцерів, майбутні офіцери, цифрова компетентність, вищі військові навчальні заклади.

The article considers the theoretical substantiation of the problem of preparation of future officers for professional activity. The actual tasks of professional training of future officers in higher military educational institutions are considered. It was found that the priorities of the reform of national education are its digitalization in the context of informatization of society and the introduction of digital trends, the introduction of digital technologies and artificial intelligence technologies in the education sector. The problems of the system of training future officers in higher military educational institutions and the development of their digital competence are theoretically substantiated. It is specified that the development of digital competence of future officers in higher military educational institutions is aimed at mastering information and digital technologies, developing skills and abilities to work with digital tools and software products, improving creative interest with increasing scientific level of knowledge, forming digital competence skills and integrating them into educational and research activities. It was found that the development of digital competence of future officers in higher military educational institutions is favorable for the introduction of computer and digital technology, the use of digital technologies, activation of digital trends in the educational process and educational activities of future specialists to deepen professional knowledge and skills, improvement of professional skills, growth of personal development and professional qualification. According to the results of the theoretical analysis of scientific works and taking into account the achievements of pedagogical science and practice, the components of the development of digital competence of future officers in higher military educational institutions are clarified. Further development requires the development of competence tasks as a means of forming the professional competence of future officers in higher military educational institutions.

Key words: higher military education, system of training future officers, future officers, digital competence, higher military educational institutions.

УДК 378.6:355.092.1
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/33-1.16>

Короткіх М.А.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри тактики та
загальновійськових дисциплін
Військової академії (м. Одеса)

Постановка проблеми в загальному вигляді.

У сучасних умовах нова парадигма освіти зумовлює модернізацію професійної освіти, удосконалення системи підготовки майбутніх офіцерів в контексті розвитку їх цифрової компетентності у вищих військових навчальних закладах.

Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, затверджена Президентом України, зумовлює модернізацію наукової та освітньої діяльності, зокрема військової, за європейськими вимогами,

впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці [6, с. 291]. Військово-професійна освіта ХХІ ст. має враховувати найважливіші тенденції, принципи розвитку всієї системи освіти у світі і нашої державі, призначення Збройних Сил, основну мету навчання воїнів, забезпечення їх особистісного розвитку в умовах військової служби, завдання та зміст військово-дидактичного процесу, завдання загальнолюдського, національного й військового виховання [9, с. 28].

Формування фахового компетентного фахівця з високим рівнем професійності й культури, соціальної активності й самовдосконалення, творчої ініціативності й гармонійного розвитку особистості, цифрової компетентності й професійної майстерності актуальне нині й потребує додаткового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У підготовці майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах приділено значну увагу обґрунтуванню концептуальних основ професійної підготовки, що розглянуто в публікаціях О. Барбанщикова, А. Галімова, В. Давидова, А. Зельницького, Л. Кандибович, І. Новака, В. Ягупова й інших; теоретичні й методологічні основи професійної діяльності майбутніх офіцерів викладено в працях Д. Іщенко, Є. Літвіновського, В. Маслової, М. Нецадима, О. Торічного й інших; особливості підготовки майбутніх фахівців у вищих військових навчальних закладах розглянуто в дослідженнях Н. Генералової, І. Грязнова, О. Діденка, О. Євськова, О. Єфремова, Г. Лещенка, В. Полюка, С. Сінкевича, Л. Снігур, В. Телелима; обґрунтування підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності було предметом дослідження О. Маслія, І. Руснака, Ю. Сердюка, В. Стасюка, Є. Подтергера й інших; розвиток цифрових компетентностей, використання цифрових технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти розглянуто в роботах В. Бикова, А. Верлань, С. Гончаренка, Р. Гуревича, Ю. Дорошенка, М. Жалдака; наукові основи формування цифрових компетентностей у майбутніх фахівців викладено в працях Н. Морзе, О. Мороза, Н. Ничкало, Ю. Рамського й інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Пріоритетними завданнями реформи вітчизняної освіти є її цифровізація в контексті інформатизації суспільства й впровадження цифрових трендів, цифрових технологій і технологій штучного інтелекту в освітню галузь, забезпечення закладів освіти комп'ютерними системами й цифровими засобами, вдосконалення інформаційно-освітнього середовища закладів освіти, формування цифрової компетентності майбутніх фахівців із метою якісної підготовки й підвищення рівня їх конкурентоспроможності на ринку праці [8, с. 21].

Упровадження цифрових технологій зумовлює трансформацію освіти, яка пов'язана з рівнем науково-технічних досягнень. Застосування цифрових технологій в освітній процес підготовки майбутніх офіцерів дозволяє його інтенсифікувати, вдосконалити професійні компетентності. Використання цифрових технологій породжує новий простір можливостей в освіті, підвищує її якість, доповнюючи цифровим контентом, фаховою наочною інформацією, посилює розуміння процесів

та явищ візуальним поданням навчального матеріалу. Цифрові тренди несуть із собою необхідність розвитку й удосконалення цифрової компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Мета статті – теоретично обґрунтувати й з'ясувати пріоритетні складові частини розвитку цифрової компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічної літератури, військових джерел наголошує, що важливим аспектом нової військово-освітньої парадигми є поняття фундаменталізації як категорії якості освіти й освіченості особистості. Завдання фундаменталізації освіти полягає в забезпеченні оптимальних умов для формування гнучкого й багатогранного наукового мислення, різних способів сприйняття дійсності, створення внутрішньої потреби до саморозвитку й самоосвіти впродовж усього життя людини. Її основу мають скласти система й структура освіти, пріоритетом яких є не прагматичні, вузько-спеціалізовані знання, а методологічно важливі, довготривалі й інваріантні, що мають сприяти цілісному сприйняттю навколишнього світу, інтелектуальному розвитку особистості, її адаптації до соціально-економічних і технологічних змін [4, с. 326–329].

В основу військової освіти покладено розв'язання таких завдань:

- формування потреби в освіті, важливості суспільного інтересу до неї;
- розвиток творчої особистості, формування інноваційного мислення;
- глобальний характер освіти; створення фундаменту освіти на основі органічної та збалансованої єдності природничої, гуманітарної та військово-професійної складових частин освіти;
- гуманізація освіти;
- екологічна спрямованість освіти;
- інформатизація освіти;
- розробка сучасної дидактики різних рівнів освіти;
- запровадження сучасних технологій навчання;
- формування потреби в самостійному опануванні знань, у самоосвіті;
- всебічне матеріально-технічне й навчально-методичне забезпечення освіти відповідно до поставлених завдань і мети;
- перегляд ролі, функцій науково-педагогічного складу, організації його підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації [5, с. 11].

Підготовка військового фахівця істотно залежить від багатьох чинників, що впливають на стан системи, насамперед від потенціалу вищого військового навчального закладу (наявності кваліфікованих викладацьких кадрів; наукової, навчаль-

ної, виробничої, комп'ютерної бази; методичного забезпечення навчального процесу) [3, с. 78]. Найпрактичніше значення має ціннісний аспект нової парадигми освіти, тобто нова система цінностей та етичних норм, відносин між викладачами й курсантами (слухачами). Центральною цінністю, певна річ, виступає людина, оскільки розвиток її потенціалу й можливостей, процес творчої самоактуалізації є абсолютною метою і суспільного розвитку, й функціонування системи освіти [1, с. 17; 2, с. 134–157].

Також соціальним підґрунтям нової парадигми військової освіти виступають формування та становлення «інформаційного суспільства», яке розуміється як нова стадія духовного розвитку людства. Інформаційне суспільство вперше продукує в загальносоціальному вимірі такі риси соціального буття, що вимагають нових підходів до формування структурно-функціональних і ціннісних компонентів суспільного організму. Так, передусім ідеться про надзвичайну ефективність використання інформації як основи технологічного процесу, що різко прискорює розвиток суспільства в цілому й дає змогу за короткий час задовольнити матеріальні потреби всіх його членів. Тим самим створюються засади для формування надматеріальної системи соціальних цінностей, де пріоритети належать не матеріальним інтересам і споживацьким орієнтаціям, а опануванню знаннями й формуванню естетичного підґрунтя взаємодії людей одне з одним і навколишнім світом (як природним, так і соціальним). У своїй єдності ці дві фундаментальні риси інформаційного суспільства принципово по-новому визначають місце людини в соціальній системі:

- по-перше, шляхом створення єдиного глобального інформаційного простору, що ґрунтується на електронно-інформаційних системах, нових соціальних та етичних нормах міжособистісної взаємодії; людина дістає можливість звільнитися від будь-яких пут корпоративної залежності й повністю реалізувати свою самобутність стосовно інших людей і суспільства в цілому;

- по-друге, в умовах інформаційного суспільства основним джерелом розвитку останнього стає саме індивідуальна творчість кожної людини, що зовсім по-новому ставить саму проблему взаємодії інтересів соціального й всебічного індивідуального розвитку людини. Нині ця проблема розглядається з прагматичного погляду: вкладати кошти в систему освіти вигідно, бо врешті-решт це веде до підвищення ефективності економіки й прискорення соціального розвитку. Що ж до інформаційного суспільства, то в ньому ця проблема просто перестане існувати, оскільки сам процес соціального розвитку буде тотожний інтегрованому соціальному цілому всебічного й гармонійного розвитку кожної особистості [4, с. 326–329].

В умовах розвитку інформаційного суспільства, військової освіти й реалізації особистісного підходу до виховання кваліфікованого вихованця особливої ваги набуває проблема розвитку цифрової компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Науковці Л. Пензій, І. Роберт виокремлюють такі базові елементи цифрових компетентностей:

- уміння застосовувати цифрові технології для накопичення, збереження та обробки інформації про об'єкти, явища, процеси;

- уміння використовувати цифрові технології для оперування контентом (графічні, аудіо- й відеоматеріали; візуальні й медійні продукти; професійні застосунки тощо);

- уміння застосовувати цифрові технології для моделювання процесів та об'єктів;

- уміння використовувати автоматизований контроль результатів освітньої діяльності; хмарні технології та вебресурси для розв'язання професійних завдань тощо [7].

Цифрова компетентність майбутніх офіцерів є складним, динамічним, особистісним, багатокомпонентним утворенням, елементами якого є підсистеми:

- інформаційних знань про сучасні цифрові технології, засоби, тренди в професійній діяльності;

- інформаційно-комунікаційних знань та умінь щодо роботи в інформаційному просторі, професійній діяльності з використанням програмного забезпечення, новітніх вебсервісів, мобільних застосунків, віртуальних середовищ і технік фахового призначення;

- цифрових навичок, сформованих у процесі впровадження цифрових інновацій і трендів, і використання цифрового контенту;

- індивідуальних особливостей майбутніх офіцерів до опанування цифрових компетенцій на фаховому рівні із застосуванням до майбутньої діяльності;

- акмеологічних компонентів, зумовлених потребою постійного самовдосконалення, саморозвитку й науково-професійної діяльності.

Розвиток цифрової компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах спрямований на:

- опанування інформаційно-цифровими технологіями;

- формування вмій і навичок роботи із цифровими засобами й програмними продуктами для одержання, збереження, обробки й передачі інформації;

- удосконалення творчого інтересу зі зростанням наукового рівня знань;

- формування навичок цифрової компетентності на інтеграцію їх в освітню й науково-дослідну діяльність.

Розглянемо пріоритетні складові частини розвитку цифрової компетентності у вищих військових навчальних закладах:

- цифровізація освітнього процесу майбутніх офіцерів і компетентне використання інформаційно-комунікаційних процесів;

- упровадження нових цифрових технологій, віртуальної та доповненої реальності, технологій штучного інтелекту, цифрового контенту до професійної діяльності;

- формування досвіду залучення цифрового інструментарію з використанням цифрових технологій для формування цифрової компетентності майбутніх фахівців із метою якісної підготовки й підвищення рівня їхньої конкурентоспроможності;

- удосконалення інформаційно-освітнього середовища закладу освіти щодо впровадження нових цифрових трендів і цифрових засобів;

- упровадження педагогічних підходів і принципів для розвитку цифрових компетентностей у майбутніх офіцерів шляхом розробки й впровадження фахових завдань у рамках формування професійної компетентності.

Індустріальний прогрес у галузі цифрових технологій дозволяє інтенсифікувати освітній процес. Використання цифрових трендів, а саме деталізація та ілюстрування навчального контенту, спрямоване на підвищення освітньої діяльності й розвиток професійного мислення. Вміло підібраний демонстраційний матеріал допомагає краще зрозуміти різноманітні процеси та явища, полегшує сприйняття та засвоєння освітнього матеріалу через його візуалізацію та зображення в 3D-моделі.

З урахуванням інновацій науки й технологій, суспільного замовлення та галузевих стандартів вищої освіти розвиток цифрової компетентності майбутніх офіцерів є особистісним утворенням взаємопов'язаних цифрових компетенцій у поєднанні із загальнокультурними, суспільно-соціальними, моральними, військово-науковими знаннями, вміннями й навичками до професійної діяльності.

Розвиток цифрової компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах сприятливий з упровадженням комп'ютерної та цифрової техніки, використанням цифрових технологій, активізацією цифрових трендів у навчально-пізнавальних процесах на освітню діяльність майбутнього фахівця з метою поглиблення професійних знань і вмінь, вдосконалення професійної майстерності, зростанням особистісного розвитку й професійної кваліфікації.

Висновки. На основі одержаних результатів дослідження робимо висновок, що цифровізація

освіти прогресивно характеризується зростанням упровадження комп'ютерно-цифрової техніки й використанням цифрових і хмарних технологій для опрацювання та збереження інформації. Науковий прогрес підвищує значущість ефективної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах із формуванням конкурентоспроможного фахівця. Основним завданням такої підготовки майбутніх офіцерів є формування наукового, кваліфікованого, інтелектуального, культурного рівня фахівця з відповідним рівнем розвитку цифрової компетентності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрущенко В.П. Філософія як теорія і методологія розвитку освіти. *Філософія освіти XXI століття : проблеми і перспективи* : збірник наукових праць / за заг. ред. В.П. Андрущенка. Київ, 22 листопада 2000 р. Київ : Знання, 2000. Вип. 3. С. 17–23.

2. Балл Г.О. Гуманізація загальної та професійної освіти : суспільна актуальність і психолого-педагогічні орієнтири : монографія. *Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи* / за заг. ред. І.А. Зязюна. Київ : Віпол, 2000. С. 134–157.

3. Воловник В.Є. Педагогічні умови діагностування рівня підготовки військових фахівців : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 2002. 302 с.

4. Нецадим М.І. Військова освіта України : історія, теорія, методологія, практика : монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський ун-т», 2003. 852 с.

5. Нецадим М.І. Військова освіта України : історія, теорія, методологія, практика : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2004. 56 с.

6. Перепелиця Г.М. Миротворча діяльність України : кооперація з НАТО та іншими структурами європейської безпеки / під кер. Г.М. Перепелиці. Київ : Стило, 2002. 314 с.

7. Роберт І.В., Самойленко П.І. Информационные технологии в науке и образовании. Москва : Школа-Пресс, 1998. 178 с.

8. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennyakonceptsiyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planuzahodivshoduyui-realizaciyi>. (дата звернення: 03.01.2021).

9. Чистовська І.П. Формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Національна академія оборони України. Київ, 2006. 223 с.